

סוף מעשה במחשבה תחילה

נקודת מחשבה מפרשת השבוע לחיי המעשה

תאמין בעצמך!

לאחר מכן הוציא הרב מכיסו טבק לעישון. בשנת תרל"ג עדיין לא נודעה סכנת העישון כבימינו. הרב החל לגלגל את הטבק לאט לאט, ואז הופיע במקום בעל הגינה. "איך נתתם לו להיכנס?" תבע בעל הגינה מהשומרים.

"ראינו שהוא נכנס בביטחון עצמי", הצטדקו השומרים, "היינו בטוחים שנקבעה לו פגישה כאן".

רבי רחמים פרנקו הובהל על ידי השומרים אל בעל הבית. כשהגיע, הזמין אותו בעל הבית לשבת לצידו על הספסל. "מי אתה?" שאל בחביבות.

"אני רבה של חברון", הסביר הרב פרנקו בנחת, בעוד ידיו ממוללות מחדש את הטבק לעישון. "המוסלמים מעוללים צרות רבות ליהודי חברון, ואף מטילים עלינו מיסים כבדים. נשלחתי הנה, לווינה, על מנת לאסוף כסף מאחינו היהודים כדי שנוכל להמשיך לקיים את היישוב היהודי בחברון. אני אף מקווה שאוכל להיכנס לקיסר האדיר פרנץ יוזף ולפעול אצלו לטובת יהודי חברון".

רבי רחמים הפסיק מעט וביקש מבעל הבית: "אולי אפשר לקבל אש בשביל

הטבק?" אחד המשרתים נרמז וחיש הגיש אש דולקת. הרב החל לעשן והמשיך לספר על היישוב היהודי ותלאותיו.

"חקרת אותי מי אני", סיים רבי רחמים, "אבל עדיין לא אמרת לי מי אתה..."

"שמי פרנץ יוזף", הבליע קיסר אוסטריה האדיר חיוך מרצה לנוכח היהודי ש'מרגיש בבית' בנוכחותו.

"לא ידעתי את התשובות", מתמוגג הבעל שחזר מראיון עבודה במשטרה.

"אם לא ידעת את התשובות", תוהה הגברת בהיגיון, "מה אתה כל כך שמח?!"

"שאלו כל מיני שאלות ולא ידעתי לענות. החוקר התרשם מאוד מיכולת העמידה שלי בלחצים ושאל אותי 'מי הרג את הבל?' ראית? על היום הראשון נתנו לי לפענח רצח"...

* * *

מצוות הדלקת נרות המנורה הפותחת את פרשתנו, מעלה תהייה בחז"ל: "וכי לאורה הוא צריך?!"

הרי הקב"ה הוא המאיר לעולמו מדי יום על ידי המאורות הגדולים, אין הוא חסר מאומה ומדוע יבקש שמדי יום ידליק הכהן את נרות המנורה במקדש?

משיבים חז"ל: "אלא עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל". הדלקת המנורה הייתה עדות מיוחדת שהשכינה שורה בישראל. והגמרא מסבירה שם מהי העדות.

אלא שבימינו, אין הטבת הנרות ואין העלאת אור במנורה הטהורה. מה אנו יכולים ללמוד ממצוות הדלקת הנרות?

הגינה המהודרת מוקפת הגדר הגבוהה מצאה חן בעיניו. כך יוכל לאכול בצנעה. הגאון רבי רחמים פרנקו, רבה הראשי האחרון של העיר חברון, נכנס לגינה וישב בה על אחד הספסלים. מצרורו הוציא תפוח, חתך אותו לפלחים, בירך בכוונה ואכל.

קיסר מדליק סיגריה לרב

איך מדליקים מנורה בימינו?

הטבק?"

רבי רחמים זינק על רגליו ובירך בהתרגשות "שחלק מכבודו לבשר ודם".

הקיסר הפיקח התעניין לשמע המשפט, ורבי רחמים הסביר לו שזו ברכה מיוחדת שמברכים יהודים על מלך באשר הוא.

כשמוע פרנץ יוזף את ההסבר של הרב שהקב"ה ממנה את המלכים ונותן בידם ממשלה, קרא לשלישו וציווה עליו: "תן ביד הרב איגרת מלכותית לעשירים היהודים בווינה. תאמר להם שביקשתי לדעת כמה תרם כל אחד מהם..."

תוך שלוש שעות היה בידי הרב סכום עתק, ואף הקיסר הוסיף לו מתת מכובדת. מהעודף של סכום זה נבנה בחברון 'בית הדסה' המפורסם.

בספר 'ישמח ישראל' מבאר הרה"ק מאלכסנדר מוסר השכל שניתן ללמוד מהעלאת האור במנורה: המנורה מלמדת שהמצוות לא ניתנו רק לכהן גדול ולאנשי המעלה הקדושים, אלא "עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל!"

ב'ישראל' - בכל יהודי. ולא משנה מה היא דרגתו ומה תוך שלוש שעות היה בידי הרב סכום עתק, ואף הקיסר הוסיף לו מתת מכובדת. מהעודף של סכום זה נבנה בחברון 'בית הדסה' המפורסם.

בספר 'ישמח ישראל' מבאר הרה"ק מאלכסנדר מוסר השכל שניתן ללמוד מהעלאת האור במנורה: המנורה מלמדת שהמצוות לא ניתנו רק לכהן גדול ולאנשי המעלה הקדושים, אלא "עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל!"

ב'ישראל' - בכל יהודי. ולא משנה מה היא דרגתו ומה

מצבו.

מאומה לא חסר לקב"ה. כל רצונו בהדלקת המנורה הוא להראות שהשכינה שורה בישראל. גם כך!

גם מצוותיו של אדם גדול אין בהן משהו ש'חסר' לקב"ה. התענוג שלו הוא אך ורק מזה שהוא ציווה וישראל קדושים מקיימים.

המנורה באה להזכיר: יש בכך חלק אלוך ממעל והקב"ה מצפה שגם אתה תיטיב ותדליק את הנרות, נר ה' נשמת אדם שלך.

* * *

איך מדליקים את הנר?

השלב הראשון הוא להאמין בעצמך! לזכור שנשמתך היא חלק אלוך ממעל, כל עוד אתה חי - משמע הקב"ה רוצה שחלק האלוך שנמצא בכך - יקיים את רצונו.

גם אם אתה 'לא יודע את התשובות', תבטח בחלק הרוחני שבך שהוא חשוב לפני הקב"ה ופשוט תקיים את רצונו.

כשיש לאדם אמון וביטחון בעצמו - אפילו הקיסר יביא לו אש...

להתעלות נר תמיד

"והאיש משה ענו מאוד" (יב, ג)

"ר' יהודי", שאל הרה"ק רבי משה מקאריסטטשוב, בנו של המגיד הקדוש מטשערנוביל, יהודי שהסתובב עצוב, "מדוע אתה עצוב כל כך?"

היהודי התחמק מלענות. אך כאשר הפציר בו הרה"ק רבי משה שוב ושוב, ענה בכעס-מה: "הרבי הרי לא יוכל לעזור לי. אם כן, לשם מה לי לספר את אשר על לבי?"

הרה"ק מקאריסטטשוב שכנע אותו שלפחות יקל מעל לבו את המשא, כאשר יחלוק אותו עמו. ואולי אפילו יוכל לסייע לו למרות שלא נראה הדבר כן.

"שמי הוא יעקב", פתח היהודי והסביר מה מעיק עליו. "בהיותי ילד קראו לי בחיבה 'יענקל', ומאז נשתקע שמי המקורי. מציק לי מאוד שאנשים לא מסכימים לקרוא לי 'יעקב' הגם שאני מבקש מהם להשתמש בשמי המקורי. כולם ממשיכים לכנות אותי 'יענקל'. נו, איך הרבי חושב לעזור לי? כלום יכריח את כל יושבי תבל לשנות ממנהגם?!"

"אין לי באמת אפשרות לעזור לך", גם לו הרבי מקאריסטטשוב, "אולם זאת אומר לך, שאינך לבד באותה צרה. שמי הוא 'משה'. ברם, מאז נעשיתי רבי לחסידים, החל כל העולם לקרוא לי 'רבי משה' ואין איש זוכר שאין זה שמי האמיתי..."

"וישמע משה את העם בוכה למשפחותיו" (יא, י)

"משפחות משפחות נאספים ובוכים לפרסם תרעומתן בגלוי" (רש"י).

בביאור הדברים על מה בכו אותן משפחות, מבאר הרה"ק רבי יהונתן אייבשיץ עומק בכוחות נפשם של הבריות: טבע העולם הוא שהעשיר מרגיש את עצמו חשוב ונכבד מן הבריות. אך מוכרח הדבר שאין הסיבה שהוא מרגיש חשוב ושונה מאחרים בגלל שיש לו כל מה שהוא צריך. מפני שאם זו אכן הסיבה, הרי ישנם אנשים המסתפקים במועט וטוב להם עם מה שיש להם, ובכל זאת אינם מרגישים את עצמם חשובים מן האחרים.

הסיבה שהעשיר מרגיש את עצמו חשוב ונכבד, היא בשל כך שהוא שונה מאחרים. שהרי יש לו יכולות שלאחרים אין.

בני ישראל במדבר אכלו מן שירד מן השמים. משכך, לא הייתה כל משמעות לכספו וזהבו של האדם. אם אין משמעות לכסף - הרי שאין הבדלי מעמדות ואין אחד נכבד יותר מחברו...

על כך בכו העם "משפחות משפחות", וביקשו "תנה לנו בשר" אם יהיה בשר והמשפחות יתחלקו לאלה שיש להן ואלה שאין להן - רק אז יהיה טעם בחיים...

וּתְקַנְתֶּם בַּחֲצוּצוֹת

מדבר, אולי אפילו כבודו חוזה נכונה מה שיהיה בשמים. אבל מה, לא ממש אכפת לי. זה לא עסק שלי."

"מה אתה מדבר?" קטע אותו המגיד שכעת התקצף ממש, "אתה משחק בחיים שלך!"

"לא לא, כבודו. לא בחיים שלי", צחק הזקן מלוא פיו. "ואסביר לך גם למה: אני לא שייך לקהילה הזאת..."

בספרים הביאו לבאר בשם "כ"ק מרן מהר"ש מבעלזא שהביא מדברי רבו ה'חוזה' הקדוש מלובלין, רמז לתקיעה בחצוצרה אחת לנשיאים: עם ישראל זקוק לתקיעה בשתי חצוצרות כדי להתעורר לעבודת השם ולתשובה - תקיעה אחת לצורך התעוררות והשנייה כדי לדעת להתאסף או לנסוע; מה שאין כן הנשיאים שתדיר מעוררים את עצמם לתשובה, להם די בתקיעה אחת "ונועדו אליך הנשיאים".

* * *

רבי אליעזר מלמד במדרש (דברים רבה ה, ה): "אם נעשה הדין למטה אין הדין נעשה למעלה".

למדו מכך צדיקים, שכאשר אדם מעורר את עצמו, מבקר את מעשיו, מנסה לתקן את אשר עיוות ולהשתדל שלא למעוד שנית - "אין הדין נעשה למעלה".

מי שמזכיר לעצמו "אני מהקהילה הזאת" ועלי להתעורר, הרי שהוא חוסך מעצמו את הצורך שיתקעו באוזנו משמים תקיעה מעוררת כדי להשיבו למוטב.

תקיעות מהסוג הזה - אף אחד לא מאחל לעצמו...

מביטים בעיניים קרועות מאימה במגיד שמיצה כל רגע מהסיטואציה בה הוא פורט באיומים סמויים עם מנגינה מוסרית על מיתרי לב השומעים. והזקן - אדיש. אפילו חיוך תלוי בזוויות עיניו.

"ר' איד", החליט המגיד למצות את אפקט ההפתעה ופנה אליו ישירות, "אתה לא מפחד? כולם פה עורכים חשבון נפש, מפשפשים בנפשם, ואתה רגוע? אתה לא מפחד ממה

"כל אחד מבני הקהילה הזו", העלה המגיד הילוך, ואז שתק למספר רגעים, בשביל הדרמה. "כל אחד מהם הולך למות - - - אתה לא מפחד???"

שיקרה לכל בני הקהילה הזו אם לא ייטיבו את דרכם?!"

החיוך של הזקן הפך לממשי. עיניו הבהירות צחקו במשובה והוא התעלם מהשאלה שכוונה אליו.

"כל אחד מבני הקהילה הזו", העלה המגיד הילוך, ואז שתק למספר רגעים, בשביל הדרמה. "כל אחד מהם - הולך למות - - -"

"אתה לא מפחד???"

"תנוח דעתו של כבודו", השיב לו הזקן ברוגע. "שמעתי את מה שכבודו

"ואם באחת יתקעו" (י, ד)

מיליוני אנשים מנה מחנה ישראל בהיותם במדבר. על מנת לקרוא לכולם נצטווה משה בפרשתנו "עשה לך שתי חצוצרות כסף". כשתקעו בשתי החצוצרות היה זה סימן לקריאה לעם להתאסף או למסע מחנה ישראל.

"ואם באחת יתקעו", כאשר תוקעים רק בחצוצרה אחת, "ונועדו אליך הנשיאים ראשי אלפי ישראל".

בפשוטם של דברים, מוכרחים לעשות סימן בין התקיעות, כדי שידעו למה משמשת כל תקיעה. זהו הטעם הפשוט לכך שתקיעה המיועדת לנשיאים היא רק בחצוצרה אחת. אולם עדיין מוטל עלינו ללמוד מכך גם לימינו בהם אין חצוצרות.

* * *

"אם הייתם יודעים מה קורה עכשיו בשמים", ניגן מגיד מישרים מול הקהל המבועת, "הייתם בוכים כולם. הייתם מתחרטים. אם רק הייתם מה שאני רואה עכשיו למעלה. אוי אוי..."

המגיד, יהודי מהסוג שממנה את עצמו בלא שאיש הסמיך אותו לתפקיד, חפן את זקנו בכפו ושפך מרורים על ראשי היהודים התמימים בכפר הקטן. ארון הקודש שמאחוריו, הנרות שהאירו את חשכת בין הערביים, הקול המתנגן בצדקנות יתרה ותנועות מרשימות במיוחד שעשה המגיד בידיו - הפכו את המקום לחרדת אלוקים.

מול המגיד, בספסל השלישי, ישב זקן אחד מדושן עונג. מסביבו יהודים רבים מתייפחים, חלקם

חֶשְׁבָה לְטוֹבָה

פנינים מפרד"ס התורה

הכניסה לפרדס: "מי יאכילנו בשר" (יא, ד)

שני עניים יוצאים מביתו של גביר קמצן שאירח אותם לארוחה.

"איך הייתה הסעודה?" שואל אחד מהם.

"היה יכול להיות מושלם", השיב החבר.

"מה זה 'היה יכול להיות'?! תהיה חברו, 'היה טוב או לא היה טוב?'"

- "אם המרק היה חם כמו היין והיין היה ישן כמו האווז והאווז היה מפוטם ושמן כמו בעל הבית - היה יכול להיות מושלם..."

פשט: "זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חינם" (יא, ה)

המפרשים תוהים: במצרים היו ישראל משועבדים בפרך ודגים ניתנו להם חינם!?

הגאון רבי יצחק קארו בספרו 'תולדות יצחק' מוסיף להקשות: "זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חינם, את הקישואים ואת האבטיחים ואת החציר ואת הבצלים ואת השומים". כיון שבתורה אין שום סמיכות מיותרת, צריך להבין מה הקשר בין הדגה לבין שאר ירקות הגינה הנזכרים בפסוק.

להבנת העניין הוא מקדים שארץ מצרים גידלה ירקות גדולים מאוד [(בראשית יג, י) "כגן ה' כארץ מצרים" וכן ברש"י (דברים יא, י) "ומצרים משובחת מכל הארצות"], זאת משום שבעת הגאות היה הנילוס עולה ומשקה את שדותיה בשפע.

בעת השפל, היו המים חוזרים

שמצא "בספר ישן נושן" על כך: "ארבעה חשובים כמת" אומרים חז"ל (נדרים סד): ואחד מהם הוא מי שאין לו בנים.

והנה נבואתם של אלדד ומידד הייתה "משה מת ויהושע מכניס את ישראל לארץ". כיון שהתבטאו בלשון 'משה מת' כעס גרשום בן משה ורץ לומר לאביו: מדוע קראו לך 'מת' וכי אין לך בנים? והלא אני בנך!

סוד: "שובה ה' רבבות אלפי ישראל" (י, לו)

מבאר רש"י: "מגיד שאין השכינה שורה בישראל פחותים משני אלפים ושתי רבבות".

בני ישראל, מבאר ה'פנים יפות' את סוד השראת השכינה בישראל, חנו מסביב למשכן. לבו של המשכן היה קודש הקודשים בו שכנו הארון והלוחות - הרומזים לשכינה.

האות א' היא רמז לאחדות אמיתית, שכן אין עמה עוד מספר. אחת בלבד. הא' היא המאירה ומשפיעה לכ"ב אותיות התורה, ונמצא שכ"ב אותיות צורת האות א' שבנויה מקו אלכסוני הרומז לאות ו' כאשר האות י' מעליה והאות י' מתחתיה - י' ועוד ו' ועוד י', הרי כ"ו - רומזת על גימטריא שם הוי"ה.

זהו שביאר רש"י "אין השכינה שורה בישראל פחותים משני אלפים ושתי רבבות", שתי רבבות (רבבה = עשרת אלפים) ושני אלפים הרי כ"ב אלף, לכן כשיש "רבבות אלפי ישראל" באחדות, הרי זוהי השראת השכינה - "שובה ה'".

למקומם. שדות הקישואים ושאר הירקות הגדולים, התרוקנו אמנם מן המים, אך בין העלים והירקות פרפרו להם דגים שמנים שלא הצליחו להיחלץ מסבך העלים ונותרו בשדה. כשהגיעו היהודים לעבד את שדות המצרים כחלק מעבודת הפרך, היו להם דגים חינם...

רמז: "ויהי העם כמתאוננים" (יא, י)

בספר 'חוט של חסד' לרה"ק רבי אליהו האיתמרי הביא בשם "החכם כמוהר"ר חיים אלפסי", טעם בדרך רמז למילה 'מתאוננים':

בהר סיני אמרו ישראל שתי נו"נים נ'עשה ונ'שמע - שתי נו"נים שהקנו להם את מעלתם. אולם כעת כפרו ואמרו "מי יאכילנו בשר" כביכול אפילו הקב"ה חס ושלום אינו יכול להאכילנו בשר.

לכן נכתבו שתי נו"נים לפני פרשה זו בתורה כשהן הפוכות. ומיד אחר כך נאמר "ויהי העם כמתאוננים", "כמתאוננים" נוטריקון בדרך רמז "כמת נו"נים", כאילו מתו שתי הנו"נים של נ'עשה ונ'שמע ואיבדו ישראל את מעלתם.

דרש: "וירץ הנער ויגד למשה ויאמר אלדד ומידד מתנבאים במחנה" (יא, כז)

"וירץ הנער - יש אומרים גרשום בן משה היה" (רש"י).

ולכאורה יש להבין מהיכן למדו חכמי ישראל דבר זה שהנער היה גרשום דווקא.

בספר 'זכרון ישראל' מביא ביאור